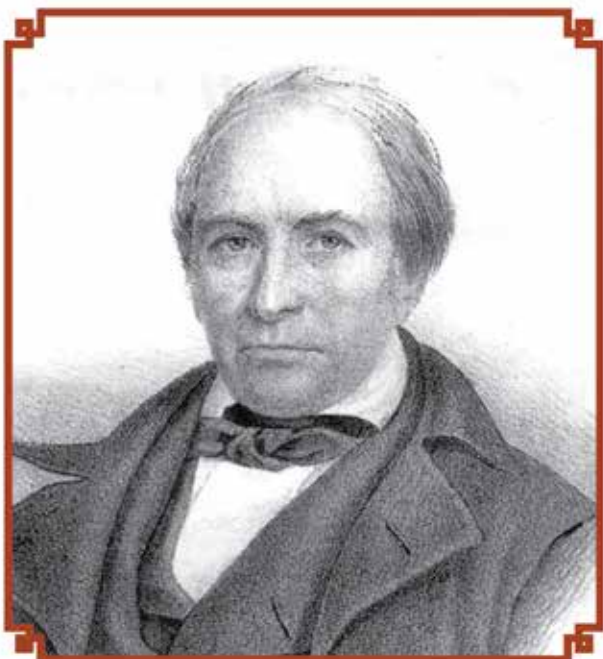

Biografisk text från 1846

Historikern Erik Gustaf Geijer

Biografi:

Historikern Erik Gustaf Geijer.

Återutgivning av text från 1846

Redaktör Mikael Jägerbrand

ISBN 978-91-7757-678-5

Copyright © 2022 Mikael Jägerbrand / Virvelvind Förlag, Lysekil.

Den här e-boken ges ut av E-boksbiblioteket Förlag (imprint)

Mer info: www.e-boksbiblioteket.se

Förord

I den här e-boken får du veta mer om en av landets mest inflytelserika personer i början av 1800-talet; författaren och historikern Erik Gustaf Geijer.

Texten är en ogenerad hyllning till kulturpersonligheten och hans liv. Den publicerades en kort tid efter hans död.

Du får bland annat veta hur Geijers karriär började och den händelse som nästan fick honom fängslad.

Den här texten publicerades ursprungligen i "Svea Folk-kalender för 1848" med titeln "Erik Gustaf Geijer". I boken anges att den publicerades 1846 men den trycktes med all säkerhet i slutet av 1847.

Texten publicerades anonymt.

Eftersom den här texten skrevs på 1800-talet så innehåller den mått, ord och personer som inte är så bekanta i dag. Därför har vi kompletterat originaltexten med en kortfattad ordlista.

Biografi: Historikern Erik Gustaf Geijer

Den här texten publicerades ursprungligen i "Svea Folk-kalender för 1848" med titeln "Erik Gustaf Geijer". I boken anges att den publicerades 1846 men den trycktes med all säkerhet i slutet av 1847. Texten publicerades anonymt.

Det finnes få namn, som det Svenska folket uttalar med så mycken beundran och med sådan stolthet, som namnet *Erik Gustaf Geijer*. Storheten af hans snille, förtjensterna af hans vetenskapliga forskningar och den glans han derigenom gaf det Svenska namnet hos främmande folk, förklara lätt denna beundran, Men det gifves måhända icke heller någon enskild personlighet, som varit så allmänt älskad, af bekanta och obekanta, af hela sitt fädernesland, som Geijer.

Hemligheten deraf låg väl deruti, att ingen så som han älskat sitt land, att ingens hjerta så som hans klappat för dess minnen, dess ära och dess framgång; men kanske ännu mera deruti, att ingen varit en trognare bild, än Geijer, af det Svenska nationallynnet med dess förtjenster och dess fel. Han var Svensk från topp till tå. I hans hufvud bodde de idéer, som ligga på djupet hos det Svenska folket, och utur

hans bröst flöto de melodier, hvilka närmast liknade dem, de der sedan årtusenden klingat från det innersta af de Svenska skogarne, från höjderna af de Svenska fjällen, och hvilka der åter funno sin genklang. Geijer tänkte stort och kände varmt, deruti låg hans magt, ty deruti var han Svensk.

De fel, som man sagt att Geijer med allt detta någongång røjde, nemligen svaghet för offentlig hyllning och beröm, en oförmåga att klokt beräkna sitt mål, voro, om vi så få säga, storsinnade, och fullkomligt Svenska fel. De främst framstående dragen i Geijers karakter voro eljest godhet och öppenhet. Derför kunde han utan det minsta agg, i den mest vänskapsfulla mening, säga sina vänner deras fel och kunde aldrig begripa att de skulle harmas deröfver. Likväl stötte han dermed mången gång små menniskor, men aldrig dem som rätt kände och rätt värderade honom. Geijer var ej en af de karakterer, ofta snillrika, men sällan ärliga, som ihärdigt och konsekvent drifva en gång fattade åsigter. Han sökte, så som han sjelf säger, sanningen hela sitt lif igenom, och var för ädel, för litet egenkär för att uppoffra sanningen för konsekvensen. Allt hvad han uttalade var af den fullaste och varmaste öfvertygelse, och der han sedermera ändrade åsigt tvekade han ej att öppet erkänna sitt förra misstag. Vi tro att hvarje menniska framför allt annat måste vara underkastad en förändring af öfvertygelse, ty få äro väl de som genast från början inse hvad som är rätt — lifvet skulle ju då ej vare en fortsatt utveckling. Hvad Geijer beträffar var det med honom ett mot de flesta andra menniskor omvändt förhållande, att så länge han stod på en mera rationell¹ filosofisk ståndpunkt, var han i politisk öfvertygelse stationär, men då

han gick närmare till traditionen i religion, till tro, så blef hans åsigt i politiskt afseende tvertom.

Det finnes menniskor, som älska att upptäcka fel hos en utmärkt man, emedan de deri finna en hugsvalelse för sin egen litenhet, och emedan de ej kunna fördraga något öfver sig. Men man må akta sig för att mäta en storlek med sin egen ringhets måttstock, och komma ihåg, att likasom blott ett snille kan fullt fatta ett snille, så kan blott ett ädelt sinne fatta en ädel karakter. Den inskränkte begriper ej en djup tanke, men ännu mindre begriper lasten oskulden, egennyttan dygden. För den låge, egoistiska menniskan blifva oegennyttan, meniskokärlek och sjelfuppoffring blotta galenskaper.

Till att förstå Geijers snille fordras snille och derföre skola få förstå honom, men för att värdera och älska honom, dertill fordras ett rent sinne, som vi tro att många äga.

För framställningen af Geijers lif äro hans "*Minnen*" en förträfflig hjälp, och det är hufvudsakligen med ledningen af dem, som vi vilja försöka i några svaga drag, teckna den stora mannens biografi.

Geijer föddes på Ramsäters bruk i Vermland den 12 Jan. 1783. Hans föräldrar voro brukspatronen *Bengt Gustaf Geijer* och dess fru *Ulrica Magdalena Geisler*. Hans barndom och ungdom förflöt i denna jernets bygd, vid stränderna af de dunkla skogssjöarne, vid fallen af de dånande forssarne, i djupet af de tysta skogarne och bland hammarslagen af den Svenska fliten. Den som ej känner hvad inflytande naturen har på en menniskas väsende må höra Geijers ord: "Minnet af denna lyckliga fläck ligger som ett solsken i mitt bröst. Det är en fristad i mitt innerstas innersta, der jag tycker ungdomskällan ännu sorla. Allt hvad vårens grönska har saftigt, hvad skogens skugga har svalkande, den friska böljan har vederqvickande — lukten af granris

och blomster, — allt detta lefver och är närvarande i mitt minne; och stadslif, kammarlif, böcker oändligt har ej kunnat utplåna det. Det väller fram ur sanden, som en springbrunn i öknen.”

Från fädernehemmet, med dess natur och frihet, dess dans och musik och ungdomsglädje, kom Geijer vid 16 års ålder till Upsala efter att hafva sedan 1795 genomgått Carlstads skola och gymnasium. Det var då han vid 20 års ålder återkommen till sitt hem skulle söka sig en s. k. kondition, men blifvit befunnen vara ”en yngling utan stadga,” som han, med brinnande begär att afskudda sig detta omdöme, grep till pennan och författade *äreminnet öfver Sten Sture den äldre*, hvarför han vann Svenska Akademiens stora pris. Det var en vändpunkt i Geijers lif, det innebar aningen om hvad han skulle blifva. Dock var han ännu långt ifrån att själf känna detta. Under flera år ännu var hela hans själ i ett oroligt jäsningstillstånd, utan att känna sitt qual. Med en oändlig förmåga att emottaga kunskaper, en receptitet utan gräns kände han dock ej på långt när ännu sig själf, och denna brist på själf förtroende, på själfständighet väckte hos honom stunder af förtviflan.

Denna sinnesstämning fortfor länge. År 1806 tog Geijer filosofie kandidatexamen och blef derpå vederbörligen promoverad. Nu började han studera filosofien, — af *behof* — allt annat hade han studerat af föresatts eller nöje. Hans sträfvande deruti var att komma ifrån ett *icke jag* till ett *jag*. Uti vitterhet och konst var det fyra författare som på Geijer öfvat den största inflytelse: *Rousseau* och *Schiller* — *Shakspeare* och *Goethe* — de förra under den tidigare perioden af hans läroår, de sista under den sednare — till hans dödsdag. Midt under detta chaos, hvari en vidsträckt läsning, inhemtandet af en mängd främmande teorier hade försatt Geijers själ, fick han tillfälle att göra

en resa till det praktiska England. Såsom följeslagare åt en ung man — sedermera kammarherren v. Schinkel — vistades Geijer här ett års tid. Det var gifvet att denna resa skulle äga ett stort och välgörande inflytande på hela hans själs utveckling. För den grubblande theoretikern öppnades här den mest praktiska verld, med alla produkter af en högt uppdrifven industri.

Hemkommen från England sökte och vann Geijer ännu en gång Sv. Akademiens stora pris. Under sin frånvaro hade han af d. v. Professorn i Historien *Fant*, blifvit kallad till Docent. I sällskap med åtskilliga kamrater och närmare umgängsvänner stiftade Geijer nu det s. k. *Göthiska förbundet*.² Här var han själf *Einar Tambaskjelver*, som, i den af förbundet utgifna tidskriften *Iduna*, lät höra slagen af en lyra, som klingade med djerfva, höga, Svenska toner. Det var här som första gången hördes sångerna om *Vikingen*, *Odalmannen*, *den siste kämpen*, *den siste skalden* m. fl., sånger som skola lefva så länge nordman-naharpan ännu äger någon sträng.

Utnämnd till e. o. Adjunkt i Historien 1815, höll Geijer deruti de föreläsningar, hvilka, efter hans eget omdöme, vittnade mera om känsla än om förstånd, men hvartill den akademiska ungdomen strömmade med förtjusning, och hvilkas hågkomst är det käraste minne för dem, som vid den tiden studerade i Upsala. Dessa föreläsningar bivistades af en person, som på Geijer utöfvat ett stort inflytande, det var *Amalia v. Imhoff*, som våren 1816 kommit till Upsala.

”Jag har ej, säger Geijer, lefvat ett lif, som liknat dessa månaders,

2 Anledningen till denna benämning var ett skämt. Den fru, hos hvilken Geijer och hans vänner brukade äta middag, hette Göthilda, och deraf blef det *Göthiska förbundet*.

då dagen upptogs af snillrika samtal , och natten till större delen med att skrifva föreläsningar , som äfven hon skulle höra. — — — — Jag har ej känt någon rikare för sina vänner, ännu mera genom hjertat än snillet, ingen mera egnad, att omkring sig sprida lycka, hvad har jag ej henne att tacka för! Hon har först öppnadt mitt öga för konstens skönhet, i hvars tempel hon sjelf är hemmastadd, och om dess rena njutning sedan varit min lefnads vällust, så är det hennes hand, som virkat in denna gyllne tråd i dess väf.”

År 1817 vid 34 års ålder blef Geijer ordinarie Professor i Historien. Hans inflytande på den akademiska ungdomen var nu omätligt. En episod som inträffade 1821 ökade detta ännu mera. Uti sin skrift om *Thorild*, hade Geijer yttrat några åsigter, som ej öfverensstämde med den stränga orthodoxien, På hofkanslersembetets föranstaltande blef han genom stadsfiskalen Ekström aktionerad. En jury tillsattes, hvarvid Geijer frikändes af alla jurymännen utom af en enda. Studentkorpsen, som med otålighet afvaktade sakens utgång, stod samlad utanför konsistorium, hemförde nu Geijer i triumf och firade ännu ytterligare på aftonen hans frikännande. Ifrån detta ögonblick var Geijer allas hjelte, föremålet för allas kärlek och beundran, Detta innerliga förhållande har varit ända till hans död förvandlade det i den djupaste saknad. Varmare tårar hafva aldrig lärjungarna fällt vid mästarens graf, än dem som runno vid Geijers bår.

Som Professor utgaf Geijer 1825 sitt odödliga mästerverk: *Svea rikes häfder*. Det är produkten af den flitigaste, ihärdigaste forskning, och det skarpaste, mest genomträngande snille. Arbetet härpå hade ådragit honom en sjukdom, som föranledde hans resa till Tyskland, i slutet af år 1824 och början af år 1825, i sällskap med öfverstinan *Silfverstolpe* och musikdirektör *Lindblad*. Geijer gjorde härunder

personlig bekantskap med flere tidehvarfvets märkvärdigaste män: *Schelling, Tieck, Jean Paul, Schleiermacher, Carl Maria v. Weber* m. fl.

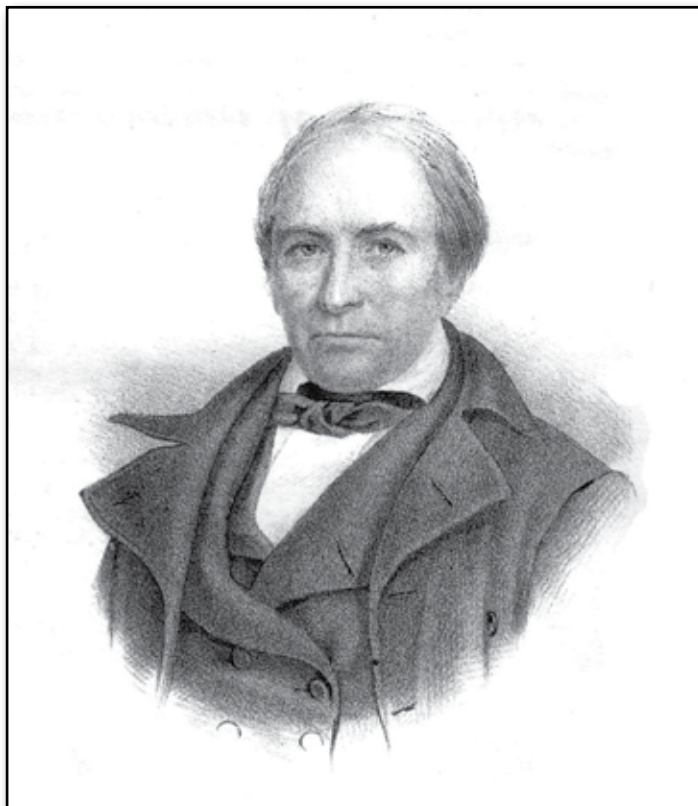
Mellan åren 1832 och 1836 utgaf han af sin *Svenska folkets historia*, de 3 delar som äro utkomna. Fullbordandet af detta arbete var nu hans lefnads mål; han hann dock ej mer än samla materialerna därför. 1837 och 1838 utkom *Litteraturbladet*, hvari Geijer sjelf uttalade sitt affall från sin förr hysta politiska öfvertygelse, och som tillika blef — mot hans vilja — ett affall från många af hans gamla relationer. Geijers sista offentliga verksamhet var hans föreläsningar öfver *Historiens historia*, eller människans historia, hvari den gamle läraren, med ungdomlig värma, med ofta tårad blick och darrande röst framställde herrliga läror om menskligheten och andens utveckling. Hans alldrasista föreläsningar — de beryktade 3:ne föreläsningarne — indrog honom i en polemik hvarför han hittills varit främmande, och hvarom en af hans ädlaste lärjungar blott yttrat, att "den skall väl ock en gång komma under historiens dom."

Ett och annat oroande slaganfall hade på den sista tiden rubbat Geljers eljest starka helsa. Han företog därför ännu en gång en resa till Tyskland, och vistades någon tid vid *Schlangerbad* i Nassau. Här började han den skrift, som blef hans svanesång: *Ett ord om tidens religiösa fråga*, en skrift, som är den på en gång tänkande och troende store mannens skönaste afsked till sin samtid. Dock skall först framtiden fullt begripa den.

Hemkommen, lefde Geijer några månader i Stockholm, dit han med familj flyttat. Det var rörande att se honom i denna familj omgifven af den innerligaste inbördes kärlek. Hela hans väsende syntes trött och längtade till hvila. Dock spridde sig ofta öfver läpparna ett lekande leende och i ögat flammade upp en eld, likt gnistan som

flammar upp ur askan förr än den slocknar.

På aftonen den 23 April 1847 spridde sig som en löpeld det sorgliga budskapet att Geijer var död. Det var ej blott hans maka, (*Anna Elisabeth Liljebjörn*) hvarmed han under 21 år varit förenad med äktenskapets och kärlekens band, det var ej blott fyra sörjande barn som greto vid hans grift, det var en hel ungdom, som saknade den mest vördade, den mest älskade af sina lärare, det var hela fäderneslandet som klagade öfver att det förlorat sin ädlaste son.

E. G. Geijer.

Viktiga ord och personer

Afskudda.

Äldre ord som betyder ”skaka loss”.

Fant, Eric Michael.

[1754–1817] Svensk präst och historiker. Tjänstgjorde som professor i historia vid Uppsala universitet från 1781. Skrev flera böcker om Sveriges historia.

Geijer, Anna Lisa.

[1790–1861] Svensk författare. Var en av landets ledande kulturpersonligheter och gift med Erik Gustaf Geijer. Var född Lilljebjörn.

Goethe, Johan Wolfgang .

[1749-1832] Tysk diktare och filosof. Hans mest berömda böcker är ”Faust” (1808), ”Den unge Werthers lidande” (1774) och ”Torquato Tasso” (1790).

von Imhoff, Amalia.

[1776–1831] Svensk-tysk författare, konstnär och friherrinna. Var vän med författarna Goethe och Schiller under sina ungdomsår vid hovet i Weimar. Flyttade 1804 till Stockholm och

blev snabbt en av landets mest inflytelserika kulturpersonligheter. Är i dag mest känd som Amalia von Helvig.

Jean Paul.

Pseudonym för tyske författaren Johann Paul Friedrich Richter [1763–1825] som var verksam i Bayern. Var en av sin tids främsta skribenter och publicerade sig oftast under namnen Jean Paul och Jean Paul Richter. Är mest känd för verken "Nyårsnatten" (1813), "Titan" (1827) och "Twänne blomsterstycken" (1821).

Lindblad, Adolf Fredrik.

[1801–1878] Svensk kompositör. Var en av 1800-talets mest produktiva kompositörer och skapade 100-tals sånger och symfonier. Hade störst framgång med de många sånger han skrev för Jenny Lind.

Nassau.

En stat i västra delen av nuvarande Tyskland som existerade mellan 1806 och 1866. Hertigdömet var till ytan ungefär lika stor som landskapet Bohuslän och hade Wiesbaden som huvudstad.

Rousseau, Jean-Jacques.

[1712–1778] Fransk kompositör, filosof och författare. Rousseau är en av historiens mest inflytelserika personer. Hans verk "Bekännelser" (1782) betraktas som litteraturens första självbiografi. Några av hans mest kända verk är "Om samhällsfördraget eller Statsrättens grunder" (1762), "Emil eller Om uppfostran" (1762) och "Julie eller Den nya Héloïse" (1761).

von Schelling, Friedrich.

[1775–1854] Tysk filosof. Tjänstgjorde som professor i bland annat Jena, München och Württemberg. Var tillsammans med vännen Hegel en av de ledande i den tyska idealismen och romantiken.

Schiller, Friedrich.

[1759–1805] Tysk filosof och författare. Är mest känd för dikten "An die Freude" (Ode till glädjen) från 1785 som Beethoven använde till sin nionde symfoni.

von Schinkel, Johan Fredrik.

[1791–1840] Godsägare och kammarherre. Adlades 1818 till von Schinkel. Var den förste och siste på svärdssidan i sin adelsätt.

Schleiermacher, Friedrich.

[1768–1834] Tysk teolog och filosof. Tjänstgjorde som professor i teologi i Halle och Berlin. Var en av de ledande i den tyska romantiska skolan och menade att religionen framför allt skulle anses som en känsla.

Shakespeare, William.

[1564–1616] Engelsk författare och skådespelare. Anses vara en av världslitteraturens främste dramatiker. Är känd för verk som "Romeo och Julia", "Köpmannen i Venedig" och "Macbeth".

Silfverstolpe, Malla.

[1782–1861] Svensk författare. Föddes i Finland men flyttade redan som 1-åring till Sverige. Startade 1820 en av de första inflytelserika svenska salongerna. I hennes hem i Uppsala träffades varje fredag vetenskapsmän och besökare från utlandet. Hon

är mest känd för sina mycket omfattande dagboksanteckningar som publicerades i början av 1800-talet. Hon var gift med översten David Gudmund Silfverstolpe.

Stadsfiskal.

En äldre titel inom svenskt rättsväsende. Stadsfiskalen var en kombination av både polischef samt chefsåklagare. Det här var kommunal tjänst men den fanns bara i 51 svenska städer. Den motsvarande statliga tjänsten var landsfiskal. Det krävdes både juristutbildning samt polischefsutbildning för att bli stadsfiskal.

Sten Sture den äldre.

[ca 1440–1503] Svensk riddare samt riksföreståndare under flera perioder från 1470 till sin död 1503. Är känd för segern vid Brunkebergsåsen som gav Sverige självständighet.

Thorild, Tomas.

[1759–1808] Författare och jurist från Bohuslän som tidigt blev föräldralös. Är mest känd för sina då radikala teorier om jämlikhet mellan könen. Han skrev bland annat "Passionerna" (1781) och "Om det allmänna förståndets frihet" (1792).

Tieck, Ludwig.

[1773–1853] Tysk författare och poet. Är känd för verken "Phantasia" (1812–1816) och "Skaldelivet" (1825). Var en av grundarna av den tyska romantiska skolan.

von Weber, Carl Maria.

[1786–1826] Tysk kompositör. Var kusin med Mozarts hustru Constanze. Skrev flera operor, bland annat "Friskyttan" (1821),

"Euryanthe" (1823) och "Oberon" (1826). Var en av de ledande kompositörerna i den tyska romantiska skolan.